

Визначення термінів, які використовуються в антикорупційному законодавстві України

Визначення термінів відповідно до Закону України "Про засади запобігання та протидії корупції" (стаття 1)

Безпосереднє підпорядкування - відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, контролю за їх виконанням.

Близькі особи - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 4 цього Закону, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Конфлікт інтересів - суперечність між особистими майновими, немайновими інтересами особи чи близьких їй осіб та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

Корупція - використання особою, зазначеною в частині першій статті 4 цього Закону, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в частині першій статті 4 Закону України "Про засади запобігання та протидії корупції", або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Корупційне правопорушення - умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 4 Закону України "Про засади запобігання та протидії корупції", за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

Неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Суб'єкти декларування - особи, зазначені в пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 4 цього Закону, які зобов'язані подавати декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Уповноважені підрозділи - уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції, які утворюються (визначаються) в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, їх апаратах, органах місцевого самоврядування та юридичних особах публічного права за рішенням керівника органу або юридичної особи публічного права в порядку, визначеному законодавством.

Члени сім'ї – особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, в тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Визначення термінів відповідно до Кримінального кодексу України

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування - особи, визначені в пунктах 1 - 3 частини першої статті 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Службові особи - особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, якими особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Службовими особами, які займають відповідальне становище, у статтях 368, 369 та 382 цього Кодексу є **особи**, зазначені у пункті 1 примітки до статті 364, посади яких згідно із статтею 25 Закону України "Про державну службу" віднесені до **третьої, четвертої, п'ятої та шостої категорій**, а також судді, прокурори і слідчі, керівники, заступники керівників органів державної влади та управління, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

Службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, у статтях 368, 369 та 382 цього Кодексу є **особи**, зазначені в частині першій статті 9 Закону України "Про державну службу", та особи, посади яких згідно із статтею 25 Закону України "Про державну службу" віднесені до **першої та другої категорій**.

Службова недбалість - тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.

У статтях 364¹, 365², 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369² та 370 цього Кодексу під **неправомірною вигодою слід розуміти** грошові кошти **або** інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які пропонують, обіцяють, надають **або** одержують без законних на те підстав.

У статтях 364¹, 365², 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369² та 370 цього Кодексу під **неправомірною вигодою слід розуміти** грошові кошти **або** інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які пропонують, обіцяють, надають **або** одержують без законних на те підстав.

У статті 354 під **неправомірною вигодою слід розуміти** грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, що перевищують 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, або нематеріальні активи, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав.

Неправомірною вигодою в значному розмірі вважається вигода, що в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

У **великому розмірі** - така, що у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

У **особливо великому розмірі** - така, що у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

У статтях 354, 368, 368³ та 368⁴ під вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

Незаконне збагачення - одержання службовою особою неправомірної вигоди у значному розмірі або передача нею такої вигоди близьким родичам за відсутності ознак, зазначених у статті 368 цього Кодексу.

Провокація підкупу - свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовляють пропонування, обіцяння чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду.

Істотна шкода - завдання матеріальних збитків, які в сто і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Тяжкі наслідки - завдання матеріальних збитків, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Офіційні документи - документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи - докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити".

Службове підроблення - складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів.

Суб'єкт злочину - фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

Спеціальний суб'єкт злочину - фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Повторним у статтях 354, 368, 368³ та 369 цього Кодексу визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених зазначеними статтями.

До державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства.

Визначення термінів відповідно до Цивільного кодексу України

Юридична особа - організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку.

У Цивільному кодексі України юридична особа визначається через термін «організація», під яким у науці розуміють об'єднання, що спільно реалізують програму або мету та діють на основі певних правил та процедур.

Юридична особа може бути створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна.

Юридичних осіб, залежно від порядку їх створення, поділяють на дві великі групи: **юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права** (ч. 2 ст. 81 Цивільного кодексу України).

Принципи класифікації юридичних осіб, створених за законодавством України, закріплені у Цивільному кодексі України.

Відповідно до Цивільного кодексу України критерієм класифікації (*розмежування*) юридичних осіб насамперед слід вважати порядок їх створення, проте не тільки це є їх відмінною ознакою.

Класифікація юридичних осіб може проводитися за різними підставами.

Зокрема, юридичні особи поділяються:

Залежно від виду права власності на:

а) державні юридичні особи — ті, що ґрунтуються на державній формі власності;

б) комунальні юридичні особи — ті, що ґрунтуються на комунальній формі власності,

До державної власності віднесена загальнодержавна власність. Суб'єктом права загальнодержавної власності є держава Україна (ст.ст.324, 326 ЦК).

Комунальна власність складається з майна, закріпленого за територіальними громадами, у які об'єднані громадяни за місцем проживання (ст.327 ЦК).

Майно, що є державним **або** комунальним та закріплене за державним підприємством, належить йому на праві повного господарського відання. Майно, яке є державною власністю і закріплене за установою, що перебуває на державному бюджеті, належить їй на праві оперативного управління;

Залежно від мети створення і діяльності на:

а) комерційні юридичні особи:

б) некомерційні юридичні особи.

В основі цього розмежування лежить ознака наявності або відсутності мети отримання прибутку внаслідок діяльності юридичної особи. Причому для комерційної організації така мета є основною.

Юридичні особи, що не є комерційними, можуть створюватися у формі громадських або релігійних організацій, споживчих кооперативів, добродійних та інших фондів, що фінансуються власниками установ, а також в інших формах, передбачених законом.

Юридичні особи, що є комерційними, можуть створюватися у формі господарських товариств, виробничих кооперативів, а також у формі об'єднань вказаних юридичних осіб.

Залежно від підстав фінансування на:

а) госпрозрахункові юридичні особи.

Госпрозрахунковими юридичними особами визнаються ті, що знаходяться на самоокупності. Вони один раз (*при заснуванні*) отримують від засновника кошти на праві повного господарського відання, а відтак хазяйнують самі, несуть усі витрати тощо. Вони також можуть бути власниками певного майна, у чому проявляється ознака відокремленості майна юридичної особи та інших осіб;

б) бюджетні юридичні особи.

Бюджетні юридичні особи - юридичні особи, які отримують від держави кожного року кошти для забезпечення своєї діяльності.

Такі юридичні особи мають самостійний кошторис, а керівник юридичної особи користується правами розпорядника кредитами. Майно належить таким юридичним особам на праві оперативного управління. Бюджетним юридичним особам забороняється займатися комерційною діяльністю.

Вони поділяються залежно від функцій на:

а) юридичні особи, що господарюють — такі, що ставлять перед собою завдання виробництва продукції, виконання робіт тощо;

б) юридичні особи, що не господарюють, тобто не мають виробничих завдань. До них належать різноманітні громадські організації, політичні партії, школи, музеї, суди тощо. Слід зазначити, що деякі негосподарські організації та об'єднання можуть мати у своєму складі юридичних осіб, що господарюють (наприклад, випускають продукцію, необхідну для забезпечення основної діяльності вказаних організацій).

Якщо ж юридична особа має функціонувати у галузі приватного права як його суб'єкт, то вона має створюватися у порядку, встановленому для юридичних осіб приватного права.

Юридична особа приватного права - юридична особа яка створюється на підставі установчих документів відповідно до ст. 87 Цивільного кодексу України, згідно з якою для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлено інший порядок їх затвердження.

Цивільним кодексом України регулюється порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права.

Юридичні особи приватного права створюються для досягнення мети, яка має приватний характер, для отримання прибутку та задоволення інших потреб їх засновників.

Якщо юридична особа має діяти у галузі публічного права і виконувати відповідні адміністративні, освітні, культурні тощо функції, то вона є суб'єктом публічного права і має створюватися у порядку, визначеному для таких осіб.

Юридична особа публічного права (*органи державної влади, органів місцевого самоврядування, державні підприємства, державні заклади, державні установи*) - створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування.

Юридичні особи публічного права створюються, як правило, для здійснення функцій публічної влади (*управління, забезпечення публічного правопорядку тощо*), спеціальних публічних функцій, не зумовлених їх участю у цивільному обороті (*міністерства та відомства тощо*). Однак це не означає, що вони не можуть вступати у цивільний оборот.

Юридична особа публічного права - має свою систему органів, певну автономію у своїй діяльності, завжди пов'язана з публічною владою, відповідальність в своїй основі має публічно - правовий характер.

Порядок утворення, організаційно-правові форми та правовий статус юридичних осіб публічного права, які не наділені владними повноваженнями (*зокрема, державних та комунальних підприємств*), визначаються Господарським кодексом України, іншими законами та підзаконними нормативно-правовими актами (*здебільшого, положеннями, затвердженими галузевими міністерствами, про цей вид юридичних осіб*).

Державне підприємство створюється компетентним органом державної влади у розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, зазвичай, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління.

Державні підприємства поділяють на (*ст. 73 - 77 Господарського кодексу України*):

а) державні комерційні підприємства;

б) казенні підприємства.

Державне комерційне підприємство є суб'єктом підприємницької діяльності, діє на основі статуту на принципах підприємництва і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності всім належним йому на праві господарського відання майном згідно з нормами Господарського кодексу України та прийнятого відповідно до нього законодавства (*ст. 74, 75 Господарського кодексу України*).

Казенні підприємства створюються у визначених галузях народного господарства за рішенням Кабінету Міністрів України. Майно казенного підприємства закріплюється за ним на праві оперативного управління в обсязі, зазначеному у статуті підприємства (*ст. 76. 77 Господарського кодексу України*)

Визначення термінів відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику у справах про хабарництво"
від 26.04.2002 № 5

Організаційно - розпорядчі обов'язки - це обов'язки по здійсненню керівництва галузю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності.

Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо).

Адміністративно - господарські обов'язки - це обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо).

Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово - господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою.

Працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні (адвокат, лікар, вчитель тощо), виробничі (наприклад, водій) або технічні (друкарка, охоронник, тощо) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що поряд із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

Визначення термінів

Творча діяльність - індивідуальна чи колективна творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність (закон України "Про професійних творчих працівників та творчі спілки" від 07.10.1997 № 554/97-ВР).

Сумісництво - виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж або іншому підприємстві (спільний наказ Міністерства праці, Міністерства юстиції Міністерства фінансів України № 43 від 28.06.1993 "Про затвердження положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій").

Суміщення - виконання працівником на тому ж підприємстві поряд зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткової роботи за іншою професією (посадою) або обов'язків тимчасово відсутнього працівника без звільнення від своєї основної роботи (ст. 105 КЗпП).

Дарунок - рухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі, майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього у майбутньому (ст. 718 Цивільного кодексу України).

Матеріал підготовлено сектором з питань запобігання та виявлення корупції апарату обласної державної адміністрації, носить інформаційний характер і не встановлює правових норм